

Strengere eisen aan dagvaarding

Centrale plaats comparitie

In het wetsvoorstel 26.855 verandert er nogal wat met betrekking tot de dagvaardingsprocedure. De comparitie na antwoord neemt straks een centrale plaats in, het recht op re- en dupliek alsmede dat op het pleidooi vervalt. Anders gezegd: advocaten zullen goed beslagen ter comparitie moeten verschijnen.

In het ruimtestek van deze special de tien belangrijkste wijzigingen van het wetsvoorstel^{1,2}.

Mr. Bart Gerretsen

Het wetsvoorstel bevat in titel 2 van Boek 1 één algemene regeling voor de dagvaardingsprocedure in eerste aanleg. Deze titel is derhalve zowel van toepassing op zaken waarin procesvertegenwoordiging verplicht is (procureurszaken) als op zaken waarin dat niet het geval is (kantonzaken)³. In de artikelen 2.2a.1 e.v. wordt geregeld welke zaken door de sector kanton van de rechtbanken worden behandeld en beslist. Bij de bespreking van de belangrijkste karakteristieken van de nieuwe dagvaardingsprocedure komen ook enkele onderwerpen aan bod die geregeld zijn in de eerste titel, algemene bepalingen. De belangrijkste wijzigingen, de cultuur-

schok waarover Van Nispen spreekt⁴, zitten in substantiërings- en bewijsaandraagplicht, re- en dupliek en recht op pleidooi.

Rechtsmacht

Bij het ontwerpen van de nieuwe rechtsmachtregeling, algemeen geregeld in de eerste afdeling van de eerste titel van Boek 1, heeft de wetgever zich laten leiden door de rechtsmachtbepalingen in het EEX/EVEX. Inmiddels heeft de Raad van de EU op 22 december 2000 verordening no. 44/2001 vastgesteld betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken. Deze zal per 1 maart 2002 het EEX vervangen. De verordening bevat veranderingen ten opzichte van het EEX. Aan die wijzigingen zal het Nederlandse wetsvoorstel worden aangepast⁵.

Tot dusverre is het zo dat iedereen die in Nederland woonplaats heeft wie ook ter wereld voor de Nederlandse rechter kan slepen tenzij een verdrag anders bepaalt. Dit zogenaamde recht van overdaging wordt algemeen als exorbitant gezien en is internationaal niet algemeen aanvaard met als gevolg dat vonnissen, hier te lande gewezen in zaken waarin op deze grond rechtsmacht is aangenomen, elders niet voor erkenning in aanmerking komen. Het recht van overdaging verdwijnt dan ook, behalve in die gevallen waarin een

gerechtelijke procedure buiten Nederland onmogelijk blijkt of de zaak voldoende met de rechtssfeer van Nederland is verbonden en het onaanvaardbaar is van de eiser te vergen dat hij de zaak aan het oordeel van een rechter van een vreemde staat onderwerpt (het zogenaamde *forum necessitatis*), artikel 1.1.8 onder b. en c.

Voor de goede orde: in de nieuwe wet opgenomen rechtsmachtbepalingen hebben geen betekenis in die gevallen waar de zaak valt binnen het formele en materiële bereik van het EEX/EVEX of enig ander verdrag.

Verbetering van kennelijke fouten

Sedert de invoering van de Arbitragewet van 1986 bestaat de mogelijkheid tot herstel van een arbitraal vonnis voor zover dit een kennelijke rekenfout of schrijffout bevat (artikel 106o Rv). Sedert HR 29 april 1994, NJ 1994, 497, kan ook de gewone rechter een door hem gewezen uitspraak verbeteren. In artikel 1.3.12 is deze materie nu wettelijk geregeld.

Verbetering kan geschieden op verzoek of ambtshalve. ‘Op verzoek’ betekent niet dat dit bij verzoekschrift moet worden gedaan, zo blijkt uit de Memorie van Toelichting⁶, het kan ook per brief of telefonisch. Het verzoek is dus vormvrij.

De rechter kan te allen tijde verbeteren. Er geldt dus geen termijn, zoals bij de arbitrageregeling (binnen 30 dagen nadat het vonnis ter griffie is gedeponerd). De rechter heeft de bevoegdheid tot verbetering, ook indien hoger beroep is ingesteld. Verbetering heeft geen invloed op de appèltermijn⁷.

Het moet gaan om “een kennelijke rekenfout, schrijffout of andere kennelijke fout”. Zie voor wanneer daarvan sprake is het overzichtsartikel van Schepel in TCR⁸, HR 15 mei 1998, NJ 1999, 672 en HR 16 februari 2001, NJ 2001, 201.

In artikel 1.3.13 wordt de figuur van aanvulling van een uitspraak wettelijk geregeld. Ook deze mogelijkheid is reeds geldend recht, en wel sedert HR 10 juni 1994, NJ 1994, 654. Aanvulling kan later op verzoek van partijen, niet ambtshalve en, net als bij verbetering, te allen tijde. Aanvulling is alleen mogelijk indien de rechter heeft verzuimd te beslissen over een onderdeel van het gevorderde. Indien het dictum de sacrale woorden “wijst af het meer of anders gevorderde” bevat, is van een dergelijk verzuim geen sprake en aanvulling niet aan de orde⁹. Tegen de weigering van de aanvulling staat blijkens lid 3 van artikel 1.3.13 geen voorziening open, hetgeen onverlet laat dat het onderdeel waarop het verzuim betrekking heeft in hoger beroep opnieuw aan de orde kan worden gesteld. Wordt wel aangevuld, dan is hoger beroep wel mogelijk. De appèltermijn vangt aan op de datum van het aanvullend vonnis.

Substantiërings- en bewijsaandragplicht

Het stramien van de procedure verandert ingrijpend. In principe vindt een comparitie na antwoord (‘verschijning’) plaats. De comparitie na antwoord neemt een centrale positie in de procedure in. In wezen wordt bij die gelegenheid de zaak behandeld. Dat betekent dat in dat stadium - ook in verband met de verdere instructie - de zaak reeds voldoende duidelijk uit de doeken moet zijn gedaan. Om die reden wordt aan de inhoud van de dagvaarding blijkens artikel 2.3.1 een tweetal geheel nieuwe eisen gesteld. Het exploit dient de door de gedaagde tegen de eis aangevoerde verweren en de gronden daarvoor te bevatten alsmede de bewijsmiddelen waarover de eiser kan beschikken en getuigen die hij kan doen horen ter staving van de aldus betwiste gronden van de eis. Voor zover sprake is van niet-betwiste gronden geldt

deze zogenaamde bewijsaandragplicht niet. Indien aan deze vereisten niet wordt voldaan, leidt dat blijkens artikel 2.3.9 lid 4 niet tot nietigheid. Wel kan de rechter de eiser in dat geval bevelen alsnog de ontbrekende gegevens te verstrekken (op straffe van niet-ontvankelijkheid?).

Voor de conclusie van antwoord geldt de bewijsaandragplicht eveneens (artikel 2.4.4), terwijl het bepaalde in artikel 2.3.1 lid 3 ook geldt voor de conclusie van eis in reconventie (artikel 2.5.2).

Ontegenzeggelijk maken deze vereisten de incassopraktijk een (stuk) bewerkelijker, met name indien de ingestelde vordering betwist is. De toekomst zal leren hoe goed advocaten zijn in het samenvatten van standpunten van hun wederpartijen!

Niet langer recht op re- en dupliek

Zoals hierboven reeds ter sprake is gekomen, vindt in beginsel een comparitie plaats. Dit is slechts anders indien de rechter oordeelt dat de zaak daarvoor niet geschikt is. Wanneer dat het geval is, staat ter vrije beoordeling van de rechter. →

Deurwaarder Luhrs overhandigt een dagvaarding. Aan de dagvaarding worden in de Wet herziening van het procesrecht strengere eisen gesteld.

De exhibitieplicht is uitgebreid en betreft nu ook onder meer foto's, film-, geluids- en computerbestanden.

- Volgens de Memorie van Toelichting⁴⁰ kan gedacht worden aan feitelijk betrekkelijk eenvoudige en (kleine) zaken (waarvoor een comparitie, gelet op de daaraan verbonden kosten, soms te zwaar zal zijn) en aan vorderingen van 'geoefende' procespartijen als nutsbedrijven of verzekeringsmaatschappijen, 'repeat players' die veel voorkomende en ongecompliceerde geldvorderingen instellen. Aan de andere kant van het spectrum zijn de ingewikkelde, complexe zaken. Ook in dergelijke zaken zal het vaak geïndiceerd zijn eerst te re- en dupliceren voordat mondelinge behandeling plaatsvindt.

Alleen als niet gecompareerd wordt, hebben de partijen recht op re- en dupliek (artikel 2.4.8 lid 1). Ingeval van een comparitie wordt slechts aan partijen gelegenheid geboden voor re- en dupliek indien dat met het oog op artikel 1.3.1 (hoor en wederhoor) of met het oog op een goede instructie van de zaak noodzakelijk is. Zoals de Memorie van Toelichting opmerkt⁴¹, mag van de rechter worden verwacht dat hij ter comparitie met partijen overlegt over de verdere mogelijkheden om de procedure af te handelen. Wanneer beide partijen gemotiveerd verzoeken om gelegenheid voor verdere conclusiewisseling, zal de rechter in de regel een dergelijk verzoek niet snel naast zich kunnen neerleggen. Hij heeft daarover echter wel het laatste woord.

Re- en dupliek niet meer steeds gegeven

Ook het recht op pleidooi is niet meer steeds gegeven. Blijkens 2.4.10 lid 1 kan de rechter bepalen dat geen gelegenheid zal

worden gegeven voor pleidooien indien partijen ter gelegenheid van een comparitie hun standpunt in voldoende mate mondeling hebben kunnen uiteenzetten. Anders gezegd: indien partijen ter comparitie hun standpunt hebben bepleit, behoeft dat niet nogmaals te geschieden. Dat is, wanneer geen re- en dupliek volgt, duidelijk. Anders ligt het indien na de comparitie het schriftelijk debat wordt voortgezet, bewijsvoering na tussenvonnissen heeft plaatsgevonden, tijdens de procedure een voorlopig getuigenverhoor heeft plaatsgevonden, etcetera. In dergelijke gevallen is moeilijk vol te houden dat partijen reeds ter comparitie na antwoord hun standpunt in voldoende mate hebben kunnen uiteenzetten en zal dus de gelegenheid tot pleidooi moeten worden geboden.

In het hiervoor besproken systeem ligt besloten dat de advocaten goed beslagen ter comparitie zullen moeten verschijnen.

In principe wordt de zaak ter comparitie behandeld. De advocaten moeten hun zaak ter comparitie dan ook uiteen kunnen zetten. Verwacht mag dan ook worden dat in veel gevallen (al dan niet verkapte) pleidooien en pleitnota's ingrediënten van de comparitie van partijen zullen zijn.

Verstek

De belangrijkste wijziging betreft hier de regeling die geldt bij meer gedaagden, waarvan er tenminste één verschijnt. Tot dusverre geldt dat de niet verschenen gedaagde(n) eerst opnieuw moet(en) worden opgeroepen. Dat gaat veranderen. Tegen de deugdelijk opgeroepen, niet verschenen gedaagde, wordt dadelijk verstek verleend en tussen de eiser en de verschenen gedaagden wordt terstond voortgeprocedeerd, artikel 2.6.2 lid 1. Het vonnis, dat tussen alle partijen wordt gewezen, geldt als een vonnis op tegenspraak. Op

deze consequentie dient, bij meer gedaagden, in de dagvaarding in eerste aanleg wel op straffe van nietigheid te worden gewezen (artikel 2.3.1 lid 2 onder i in verbinding met artikel 2.3.9 lid 1).

Verzet

Wil een bij verstek veroordeelde gedaagde in verzet komen, dan dient dat volgens huidig recht (artikel 81 lid 1 Rv) te geschieden binnen 14 dagen na betekening van het vonnis aan de veroordeelde in persoon of binnen 14 dagen na het plegen van een zogenaamde daad van bekendheid: een daad waaruit noodzakelijk voortvloeit dat het vonnis (of de aanvang van de tenuitvoerlegging daarvan) aan de veroordeelde bekend is. Daarnaast volgt uit lid 2 van artikel 81 Rv dat het verzet niet meer ontvankelijk is wanneer het vonnis ten uitvoer is gelegd (op deze regel bestaat één uitzondering).

De hiervoor geschetste termijn is erg kort. Omdat de verzetdagvaarding de inhoud van een conclusie van antwoord moet hebben (concentratie van verweer, artikel 2.4.4), vergt zij een volledige kennis van het dossier. Met name wanneer de veroordeelde een buitenlandse partij is, kan voor het vergaren van adequate dossierkennis (veel) meer tijd nodig zijn.

Tegen deze achtergrond bevat de nieuwe wet een belangrijke verbetering. Blijkens artikel 2.7.1 lid 2 wordt de reguliere verzettermijn verlengd tot vier weken (thans twee weken). Heeft de veroordeelde geen bekende woonplaats of bekend werkelijk verblijf in Nederland, dan is deze zelfs acht weken.

Daarnaast is ook de regeling gewijzigd dat het verzet niet meer ontvankelijk is wanneer de executie is voltooid. Overigens is de huidige wettelijke regeling op dit punt blijkens HR 25 februari 2000, NJ 2000, no. 509, al achterhaald. Artikel 2.7.1

lid 3 bepaalt dat de verzettermijn (van vier of acht weken) pas begint te lopen (en niet hoe dan ook eindigt) op de dag waarop het vonnis ten uitvoer is gelegd.

Exhibitieplicht

Artikel 843a bepaalt thans dat hij die daarbij een rechtmatig belang heeft van de houder inzage, afschrift of uittreksel kan vorderen van een onderhandse akte aangaande een rechtsbetrekking waarin hij of zijn rechtsvoorganger partij is. De omvang van deze zogenaamde exhibitieplicht heeft de laatste jaren nogal wat pennen in beweging gebracht, waaronder die van Van den Reek, die daaraan een proefschrift heeft gewijd¹². De reikwijdte van deze bepaling wordt verruimd. In het nieuwe artikel 843a strekt de exhibitieplicht zich ook uit tot andere bescheiden dan onderhandse akten. Hieronder wordt ook verstaan: op een gegevensdrager aangebrachte gegevens, zoals foto's, films,

ingeval van gewichtige redenen en ook indien redelijkerwijs aangenomen kan worden dat een behoorlijke rechtsbedeling ook zonder verschaffing van de gevraagde gegevens is gewaarborgd (lid 4).

Tussentijds appèl

Het wetsontwerp betreft de procedure in eerste aanleg. Een wetsvoorstel voor een nieuwe regeling van de procedure in hoger beroep is in voorbereiding. De appèlrechtspleging blijft dan ook nu nog grotendeels ongewijzigd. Dat neemt niet weg dat een belangrijke wijziging wordt voorzien.

Artikel 337 lid 1 Rv wordt in dier voege gewijzigd dat van vonnissen waarbij een voorlopige voorziening wordt getroffen of geweigerd, tussentijds hoger beroep kan worden ingesteld, maar van andere tussenvonnissen niet, tenzij de rechter anders heeft bepaald of artikel 1.8.6 lid 1 van toepassing is. Artikel 1.8.6 betreft de uit-

Met de vernieuwing van het procesrecht wordt een snellere en efficiëntere procesvoering nagestreefd.

geluidsbanden en computerbestanden.

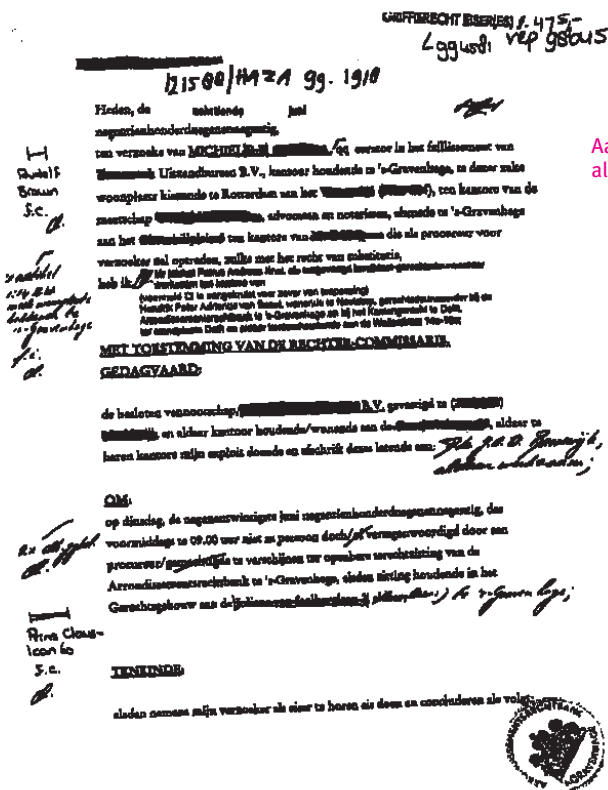
Intussen blijven twee belangrijke beperkingen van kracht: (i) het moet gaan om bepaalde bescheiden en (ii) die bescheiden moeten betrekking hebben op een rechtsbetrekking waarbij de gerechtigde (of zijn rechtsvoorganger) partij is.

Op degene die uit hoofde van zijn ambt, beroep of betrekking tot geheimhouding is verplicht, rust de exhibitieplicht blijkens het nieuwe artikel 843a lid 3 niet indien de bescheiden uitsluitend uit dien hoofde te zijner beschikking staan of onder zijn berusting zijn. Bovendien geldt voor de exhibitieplicht een uitzondering

Handboeken en definitieve nummering

Van de bekende handboeken (Hugenholtz/ Heemskerk; Stein/Rueb; Snijders/Ynzonides/Meijer) zijn nog geen drukken verschenen waarin het nieuwe recht wordt behandeld.

De definitieve nummering van de nieuwe wet is nog niet beschikbaar. Wel is de wettekst op basis van de nummering in het wetsontwerp uitgegeven onder redactie van Van Mierlo en Harreman¹³. Deze uitgave bevat ook een korte algemene inleiding en een transponeringstabel. Een nieuw deel van Tekst en Commentaar waarin het herziene procesrecht wordt behandeld, is in voorbereiding.

Aan de inhoud van de dagvaarding zijn twee nieuwe eisen gesteld: het verweer van de gedaagde alsmede de bewijsmiddelen moeten zijn opgenomen in de dagvaarding.

→ spraak waarbij de rechter zich onbevoegd heeft verklaard en de zaak naar een lagere rechter verwijst. Valkuil: in dat geval geldt een appèltermijn van vier weken en is een hoger beroep tegelijk met het eindvonnis niet meer mogelijk.

De hoofdregel wordt dus omgedraaid. Nu is in principe tussentijds appèl mogelijk, maar kan de rechter dat uitsluiten. Straks is tussentijds appèl in principe uitgesloten, maar kan de rechter dat toestaan.

Termijnen

In de nieuwe wet zijn de dagvaardingstermijnen en de termijnen voor het instellen van rechtsmiddelen geharmoniseerd. De gewone dagvaardingstermijn wordt één week. In geval van een gedaagde met bekende woonplaats of een bekend werkelijk verblijf buiten Nederland in een staat waar de Europese Betekenisverordening (1348/2000) van toepassing is of in een staat die in Europa is gelegen en die partij is bij het Haags Betekenisverdrag vier weken en overigens drie maanden. De termijnen van vier weken en drie maanden zijn in het appèlrecht ook terug te vinden. De algemene appèltermijn, ook voor de rekestprocedures, is in de nieuwe wet drie maanden. Soms wordt voor het instellen van hoger beroep een kortere termijn wenselijk

geacht, bijvoorbeeld ingeval van een kort geding. Dan geldt een termijn van vier weken. Op grond van artikel 402 lid 2 is in die gevallen de cassatietermijn het dubbele, acht weken.

Padvinderachtige bepaling

Met de vernieuwing van het procesrecht wordt een snellere en efficiëntere procesvoering nagestreefd. Met de centrale plaats die de comparitie na antwoord in de procedure in eerste aanleg zal verwerven, zal dat in een aantal gevallen lukken. Voor wat betreft de meer ingewikkelde procedures zal de praktijk vermoedelijk niet veel veranderen. Gehoopt mag worden dat voor die categorie zaken nog eens voorzien gaat worden in een onder supervisie van een vice-president (“voorzieningenrechter”) gesteld case-management met uitgebreidere mogelijkheden tot bewijsvoering waardoor aan de wat padvinderachtige bepaling dat partijen verplicht zijn de voor de beslissing van belang zijnde feiten volledig en naar waarheid aan te voeren (artikel 1.3.3) geen behoefte meer bestaat. ←

Mr. R.B. Gerretsen is sinds 1979 als advocaat werkzaam, nu bij Nauta Dutilh, Rotterdam en daarvoor bij haar voorganger Dutilh van der Hoeven en Slager. Hij is manager van de praktijkgroep Litigation van Nauta Dutilh en tevens lid van de adviescommissie burgerlijk procesrecht van de Nederlandse Orde van Advocaten.

- 1 W.A.J.P. van den Reek, wetsvoorstel 26855, herziening van het procesrecht voor burgerlijke zaken, in het bijzonder de wijze van procederen in eerste aanleg. Een overzicht in vogelvlucht, TCR 2000, p. 1 e.v. R.J.B. Boonekamp en C.J.J. van Maanen, Het procesmodel van het ontwerp, TCR 2000, p. 7 e.v.
- 2 M. Kremer, Het toekomstig burgerlijk procesrecht (1) De contouren, Adv. bl. 2000 nr. 9, p. 319 e.v., J.W. Rutgers, Nieuw burgerlijk procesrecht (2) Internationale bevoegdheid van de Nederlandse rechter, Adv. bl. 2000, nr. 10, p. 364 e.v.
- 3 Zie hierover nader het artikel van C.J.J.C. van Nispen elders in dit nummer.
- 4 C.J.J.C. van Nispen, Het nieuw burgerlijk procesrecht, elders in dit nummer.
- 5 Nota naar aanleiding van het verslag, Bijl. II 1999/2000, 26 855, nr. 5, p. 18.
- 6 Bijl. II 1999/2000, 26 855, nr. 3, p. 62.
- 7 Bijl. II 1999/2000, 26 855, nr. 3, p. 63.
- 8 J. Schepel, Verbetering van civielrechtelijke uitspraken, TCR 1995, p. 77 e.v.
- 9 Bijl. II 1999/2000, 26 855, nr. 3, p. 64.
- 10 Bijl. II 1999/2000, 26 855, nr. 3, p. 110/111.
- 11 Bijl. II 1999/2000, 26855, nr. 3, p. 112.
- 12 W.A.J.P. van den Reek, Mededelingsplichten in het burgerlijk procesrecht, diss. KUB 1997.
- 13 A.I.M. van Mierlo en M.M.L. Harreman, Tekst Boek 1 Rv nieuw en Landelijk reglement voor de civiele rol bij de rechtbanken, 2e druk februari 2001. De derde druk verschijnt binnen-kort.